

UN NOU TIP DE UNEALTĂ ÎNTRU MICROLITELE DE LA BĂILE HERCULANE

Peștera Hoților de la Băile Herculane e cunoscută din punct de vedere arheologic încă din 1872, când un grup de medici și naturaliști unguri au descoperit aici mai multe fragmente ceramice lucrate cu mina și la roată. Mai târziu s-au mai făcut cercetări în această peșteră descoperindu-se de asemenea numai materiale ceramice din perioade mai târzii.

În vara anului 1954, în timpul unor cercetări de teren efectuate de C. S. Nicolăescu-Plopșor și Corneliu Mateescu în peșterile de pe amîndouă laturile Carpaților meridionali între râurile Cerna și Olt, s-a putut stabili că Peștera Hoților conține numeroase urme arheologice și că ar putea constitui un obiectiv important pentru lămurirea unor probleme legate de istoria străveche a regiunii.

Săpăturile din 1954 și anii următori au dus la descoperirea a două straturi distincte, compuse din materiale cu totul deosebite.

La partea superioară a stratului inferior s-au descoperit două vetre cu așchii și unelte microlitice aparținînd azilianului.

Numărul așchiilor și spărturilor de silex în comparație cu uneltele de diferite tipuri, este destul de mare de 91,60%. Prof. P. I. Boriskovski de la Leningrad, vizitînd institutul nostru și studiînd aceste materiale la sectorul paleolitic, a remarcat prezența unor piese de tip *ecailles* nepublicate în nici unul din articolele ce privesc microlitele de la Băile Herculane (1-4).

Între cele șase dălțițe din silex aflate aici, patru sînt cioplite la ambele capete, pe ambele părți, iar celelalte două exemplare sînt cioplite pe ambele părți, numai la un singur capăt.

1. Una din cele mai caracteristice piese de acest tip este o piatră de rîu silicioasă, mult rulată, de culoare gălbuie închisă în forma unei prisme,

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor și Eugen Comșa, *Microlitele de la Băile Herculane*, în *SCIV*, 1-4, 1957.

² C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Rezultatele principale ale cercetărilor paleolitice în ultimii ani în R.P.R.*, în *SCIV*, 1-2, 1956.

³ *Șantierul Arheologic Cerna-Olt*, în *SCIV*, 1-2, 1955.

⁴ C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratori, *Șantierul arheologic de la Băile Herculane în Materiale*, III, 1957.

avînd mărimea de : $44 \times 31 \times 21$ mm. La una din extremități piatra a primit o serie de lovituri intenționate alterne, obținîndu-se prin aceasta o parte activă ascuțită puțin ondulată. Piatra a căpătat prin aceste lovituri o formă de pană sau daltă. În mare parte unealta păstrează crusta naturală neatinsă putînd fi ușor minuită datorită lipsei de asperități. Măruntelul știrbituri ce se văd pe partea activă arată că această daltă a fost din plin folosită.

Ținînd seama de lipsa materiei prime de bună calitate în regiune și de faciesul microlitic al vetrelor de la Herculane unde se întîlnesc și lame ce nu depășesc lungimea de 2 cm, și avînd în vedere desprinderile prelungi ale uneia din fețele acestei dălți, credem că ne aflăm în fața unui nucleu care din cauza neomogenității miezului nu era propriu pentru desprinderea lamelor dorite. În urma acestei constatări pentru a nu fi aruncat ca inutil, nucleul a fost transformat în daltă prin cîteva lovituri date pe fața cealaltă. Loviturile de pe ambele părți se întîlnesc în unghi ascuțit ce formează pana dălții.

În favoarea ipotezei că primele încercări care au fost făcute pentru a obține un nucleu pledează și desprinderea unei așchii mari de pe fața mai lată a pietrei, fapt care reprezintă, după noi, o încercare de a obține așchii sau lame din altă parte a nucleului socotită mai sănătoasă.

2. Dălțiță microlitică de $20 \times 20 \times 9$ mm, lucrată dintr-un nucleu microlitic epuizat. După ultimele desprinderi de lame microlitice pe două fețe, nucleul a rămas în formă aplatizată. Primind cîteva lovituri alterne mărunte la unul din capete s-a obținut o linie puțin sinuoasă ascuțită, pe care se observă știrbituri de întrebuințare.

Asemenea lovituri au fost date și la extremitatea opusă, obținîndu-se un tăiș scurt, încovoiat și ascuțit.

3. Dălțiță microlitică de $16 \times 20 \times 11$ mm, lucrată dintr-un nucleu microlitic epuizat. Pe o parte se păstrează negativele desprinderilor de lame microlitice, iar pe cealaltă parte o scobitură în urma desprinderii unei așchii mai mari dînd nucleului o formă plată.

Pe latura inferioară fostul nucleu a primit cîteva lovituri mărunte pe ambele părți formîndu-se prin aceasta partea activă, dreaptă și ascuțită. Celălalt capăt păstrează planul de lovire dintr-o față naturală.

Alte exemplare aflate în această colecție, sînt lucrate din așchii microlitice la ambele capete prin lovituri nesistematice.

Verificînd însă și celelalte colecții aflate la sectorul paleolitic, am văzut că piese din acest tip sînt prezente și în alte așezări.

Astfel în așezarea Podiș-Ceahlău de pe valea Bistriței în nivelul ce aparține culturii gravetiene, am găsit cîteva dălțițe din nuclee și așchii.

1. Dălțiță din așchie nucleară de $69 \times 25 \times 15$ mm care păstrează la un capăt o mică suprafață triunghiulară din planul de lovire și urmele a două desprinderi anterioare de lamă. Se vede că nucleul a avut două planuri de lovire opuse. Ultima lovitură de desprindere în loc să dea naștere unei lame, a pătruns adînc în nucleu, fapt care a dat naștere la o așchie nucleară masivă, terminată într-un mic plan triunghiular. Prin trei lovituri date din acest plan s-au desprins de pe partea centrală trei așchii lamelare, obținîndu-se o parte activă bine ascuțită și puțin sinuoasă. Aceasta

păstrează știrbituri de uzură puternice, ceea ce dovedește că dălțița a fost folosită din plin.

2. Dălțiță de $50 \times 34 \times 15$ mm lucrată dintr-un nucleu epuizat de menilit vinețiu. Pe partea dorsală se văd negativele ultimelor desprinderi de lamă care n-au mai mers pe întreaga lungime a nucleului.

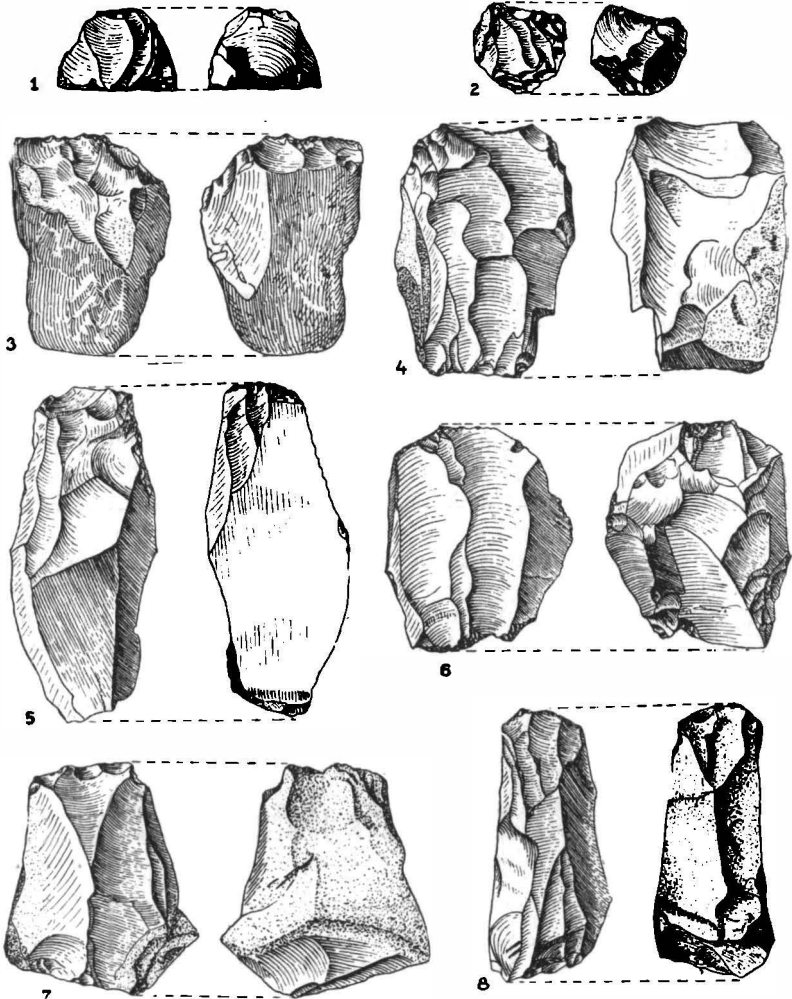


Fig. 1. — Dălțițe de piatră. 1—3, Băile Herculane ; 4—6, Podiș-Ceahlău ; 7—8, Scaune-Ceahlău.

O desprindere anterioară pentru cercetarea miezului în partea inferioară centrală a nucleului s-a întâlnit în unghi ascuțit cu desprinderile de pe partea dorsală, dând naștere unei dălțițe ce a fost puțin folosită.

3. Dălțiță din menilit vinețiu cu granulație fină având dimensiunile $47 \times 33 \times 15$ mm, lucrată dintr-un nucleu de pe care au fost desprinse lame

din direcții opuse. Planul de lovire superior rămânând larg, iar cel inferior îngust, prin câteva lovituri date în partea inferioară centrală s-a obținut un tăiș puțin sinuos. Important de observat la această piesă sînt niște puternice desprinderi prin spărturi care au eliminat în întregime suprafața planului de lovire. Spărturile respective nu au rezultat în urma unor încercări de desprinderi lamelare și nici a unor pleznituri cauzate de foc. Aceste spărturi ne pun în situația de a înțelege modul de întrebuițare a acestor dălți. Pentru crăpatul lemnului sau a oaselor mai mari, pana dălții era așezată în lungul fibrei acestora, primind lovituri în partea superioară — respectiv fostul plan de lovire al nucleului. Loviturile fiind puternice au cauzat aceste spărturi.

În comparație cu alte dălți care, credem că în timpul utilizării lor, primeau lovituri cu o scurtătură de lemn ceea ce a dus în majoritatea cazurilor la păstrarea muchiei de lovire, de data aceasta trebuie să admitem că loviturile care au cauzat spărturile au fost date cu altă piatră.

Între materialele provenite din așezarea swideriană aflată în partea de apus a masivului Ceahlău spre Bistra, la o înălțime de circa 1 300 m, am găsit o dălțiță nucleară din silex gălbui deschis de $56 \times 28 \times 22$ mm. Unealta păstrează urme de detașări dintr-o singură direcție de pe planul de lovire pieziș pătrat. Subțierea nucleului la capătul inferior a permis realizarea tăișului dălții numai prin desprinderea alternă a cîtorva așchii, obținîndu-se astfel un tăiș în zig-zag.

Ținînd seama de faptul că partea activă a dălții nu prezintă știrbituri de uzură, iar zig-zagul este de o simetrie aproape perfectă, aceasta ar fi putut fi folosită și la realizarea unor incizii în coaja verde a lemnului sau în lut. Aceasta însă este numai o presupunere în urma experienței făcute pe plastilină obținînd un model destul de frumos și corect. Între materialele găsite în așezarea de la Scaune pînă în prezent, nu s-a aflat nici un obiect care să fi fost ornamentat astfel.

O daltă nucleară de $80 \times 40 \times 36$ mm s-a găsit între macrolitele de la Malu Roșu din preajma orașului Giurgiu.

Unealta este lucrată din silexul obișnuit pentru atelierele de acolo — silex provenit din calcarele prispei prebalcanice. Pe partea dorsală, daltă păstrează negativele detașărilor lamelare dintr-o singură direcție. În urma desprinderilor nucleul s-a subțiat în partea inferioară, unde a primit două lovituri puternice creîndu-se prin întîlnirea lor pana necesară dălții. Știrbiturile de folosire ce se văd mai mult pe partea centrală a tăișului dălții, arată că aceasta putea fi folosită și ca gealău.

Acest tip de unelte a fost descris pentru prima dată de frații Bouysonie în 1906. Ele sînt caracteristice pentru așezările aurignaciene din Franța, sînt prezente în peșterile din Caucaz și în așezările magdaleniene din raionul Kostenki Borșevo de pe teritoriul Uniunii Sovietice.

După cum observa P. I. Boriskovski, acestea sînt destul de rare în așezările paleoliticului superior de pe Desna și Nistru¹.

¹ P. I. Boriskovski, *Раскопки палеолитического жилища и погребения в Костенказ 11 с 1953 г.*, în SA, 25, 1956.

În stațiunile din Gruzia, aceste piese se întâlnesc în tot paleoliticul superior, în special în fazele de sfârșit ¹.

Tot din magdalenian s-au găsit asemenea piese și în Cehoslovacia. Karel Žebera le vede ca prototipuri ale uneltelor mezolitice pentru despicat și ale dălțiștelor neolitice cu tăișul drept și încovoiat ².

A. N. Rogacev, în lucrarea privind așezarea Kostenki IV, arată că tehnica ciopririi capătului de lamă, așchii și bucăților de cremene mai mari cu tendința de a obține asemenea unelte, e caracteristică numai paleoliticului superior și e mai puțin răspândită decât tehnica retușării ³.

La noi aceste unelte se găsesc în număr redus în așezările de sfârșit a paleoliticului superior. Ele sînt lucrate intenționat sau sînt obținute întâmplător din nuclee folosite la maximum și din așchii.

N-am întâlnit nicăieri dălți lucrate din lame și răzuitoare, așa cum se întâmplă în majoritatea așezărilor cu asemenea unelte de pe teritoriul Uniunii Sovietice, Cehoslovaciei, Franței și altele.

Prin faptul că, în colecțiile noastre, am aflat un număr redus de dălți e greu de tras o concluzie definitivă asupra acestora, întrucît ele n-au fost cunoscute la noi și au fost date între așchii și materialele atipice, care de multe ori au fost aruncate în timpul săpăturilor luîndu-se doar piesele tipice la libera alegere a cercetătorului. Aceasta e o mare deficiență în metoda noastră. Niciodată nu putem ști precis, privind cu ochiul liber, uneltele de silex dacă acestea au fost sau nu folosite și la ce anume au folosit. Metoda analizei binoculară a uneltelor din silex a lui S. A. Semenov a arătat noi funcții ale acestora ⁴. De aceea trebuie ca materialele aflate în săpătură să fie culese toate și păstrate în colecțiile respective.

M. BITIRI

НОВЫЙ ТИП ОРУДИЯ СРЕДИ МИКРОЛИТОВ ИЗ БЭИЛЕ-ГЕРКУЛАНЕ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В коллекции кремней из Бэйле-Геркулане, хранящейся в палеолитическом секторе Бухарестского археологического института были обнаружены еще не опубликованные орудия типа *escailles*.

Такие же орудия были найдены и в палеолитических местонахождениях в Чахлэу. Они изготовлены на отщепях и нуклеидных обломках. Отсутствуют орудия с подтеской концов, изготовленных из пластинок или скребков.

¹ S. N. Zamiatnin, *Пещерные навесы Мчхимери близ Чатуры*, in SA, III, 1937.

² Karel Žebera, *Magdalénienské Sídliště s obytnými jamami pod Syrým nebem a s bonátov Sibehovov industrii v Kvici u Slancho*, in *Antropozoikum*, IV, 1954.

³ A. N. Rogacev, *Костенки IV поселение древнекаменного века на Дону*, in MIA, 45, 1955.

⁴ S. A. Semenov, *Первобытная техника*, in MIA, 54, 1957.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Каменные долота. 1 — 3, Бәиле-Геркулане; 4 — 6, Подиш-Чахләу; 7 — 8, Скауне-Чахләу.

UN NOUVEAU TYPE D'OUTIL TROUVÉ PARMİ LES
MICROLITHES DE BĂILE HERCULANE

RÉSUMÉ

La collection de silex de Băile Herculanе, conservée au Secteur paléolithique de l'Institut d'Archéologie de Bucarest, comprend aussi des outils du type écailles, encore inédits.

Des outils de ce genre ont également été trouvés dans les stations de Ceahlău. Ils sont travaillés dans des éclats et des nucléus utilisés au maximum.

Des ciseaux faits de lames ou des racloirs, n'ont encore été trouvés nulle part.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Petits ciseaux en pierre. 1—3, Băile Herculanе; 4—6, Podiș-Ceahlău; 7—8, Scaune-Ceahlău.
